

جوکر تایم

مصطفی قاسمیان خبرنگار

آخر هفته گذشته رخدادهای قابل توجهی برای یکی از آخرین فیلم‌های جریان سینمای زیرزمینی ایران افتاد؛ فیلم سینمایی «دانه انجیر معابد» از نگاه مجله تایم به عنوان یکی از ۱۰ فیلم برگزیده سال ۲۰۲۴ انتخاب شد و از نظر هیئت ملی نقد آمریکا که مهم‌ترین حلقه منتقدان این کشور محسوب می‌شود و آرای آن در انتخاب بهترین‌های سال از نظر انجمن‌های سینمایی

۴ فیلم فارسی در اسکار

بر اساس اطلاعاتی که آکادمی اسکار هفته گذشته اعلام کرد، ۸۵ فیلم حائز شرایط شرکت در رقابت برای اسکار بهترین فیلم بین‌المللی شده‌اند. برای کسب این جایزه که پیش از این با نام اسکار بهترین فیلم غیرانگلیسی‌زبان شناخته می‌شد و تاکنون ۳ بار با «بچه‌های آسمان»، «جدایی نادر از سیمین» و «فروشنده» نامزد ایرانی به خود دیده، ایران فیلم «در آغوش درخت» را معرفی کرده که بر اساس قواعد معمول و آشنای این جایزه، به نظر نمی‌رسد از شانس فراوانی برای کسب مجسمه طلایی برخوردار باشد. به شکلی قابل تأمل، «در آغوش درخت» تنها فیلم فارسی‌زبان ۲۰۲۴ نیست که برای این

۲ نوع دیگر سینمای فارسی زبان

افزایش تعداد فیلم‌های فارسی‌زبان معرفی شده به اسکار، به خودی خود رخداد بدی نیست و چه بسا حتی به گسترش نسبی زبان فارسی در جهان هم بینجامد، ولی مسئله اینجاست که برخی از فیلم‌های یادشده از جریان‌هایی اند که فایده خاصی برای زبان فارسی یا ایران ندارند. دانه انجیر معابد، نخستین اثر سینمایی ساخته‌شده در ایران به شمار می‌رود که بدون دریافت مجوزهای قانونی و به صورت زیرزمینی به تولید رسیده و به‌عنوان نماینده کشوری دیگر مسیر اسکار را در پیش می‌گیرد. در مقابل برخی از دیگر فیلم‌های فارسی‌زبان مذکور، اگرچه ابعاد سیاسی چندانی ندارند، ولی توسط سینماگران ایرانی یا ایرانی‌تباری به تولید رسیده‌اند که در خارج از کشور زندگی می‌کنند و به طور معمول جزئی از جریان لافر و کم‌کیفیت سینمای خارجی فارسی‌زبان به شمار می‌روند. از این آثار می‌توان به «آواز

تأثیر می‌گذارد، عنوان بهترین فیلم بین‌المللی (غیرانگلیسی‌زبان) سال را به دست آورد. این در حالی است که گفته می‌شود این فیلم برای رقابت اسکار بهترین فیلم بین‌المللی (غیرانگلیسی‌زبان) نیز شانس دارد؛ اگرچه به نظر می‌رسد با وجود رقابتی گردن‌کلفتی مثل «امیلیا پرز» از فرانسه و «من هنوز اینجا هستم» از برزیل، فیلم محمد رسول‌اف چندان به کسب جایزه نزدیک نیست. نگاهی به رخدادهای اخیر پیرامون این فیلم و البته چند محصول دیگر، زنگ هشدار را درباره سینمای زیرزمینی ایران به صدا درمی‌آورد.

جایزه رقابت می‌کند و در فهرست بقیه ۸۴ فیلم، ۳ فیلم دیگر به چشم می‌خورد که بخش قابل توجه یا همه دیالوگ‌های آن به زبان فارسی است. این برای دومین سال متوالی است که ۴ فیلم فارسی‌زبان به اسکار معرفی می‌شود، اما امسال برای نخستین بار در تاریخ این جایزه، هر ۴ فیلم پذیرش شدند و در رقابت حضور دارند. جالب است بدانید طی دهه ۲۰۰۰، معمولاً هر سال یک فیلم فارسی به اسکار معرفی می‌شد، در دهه ۲۰۱۰ به طور معمول سالانه ۲ فیلم فارسی‌زبان به رقابت برای اسکار می‌رسید، اما طی سال‌های دهه ۲۰۲۰، این رقم بیشتر شده و به ۳ یا امسال ۴ فیلم افزایش یافته است.

بورقلمون» نماینده کانادا در اسکار ۲۰۲۴ اشاره کرد. برخی دیگر اما مثل «عنکبوت مقدس» نماینده دانمارک در اسکار ۲۰۲۲ و «شیدا» نماینده استرالیا در اسکار ۲۰۲۳ دارای ابعاد گسترده و قابل توجه سیاسی اند و اساساً بیش از علل هنری، در اثر مسائل سیاسی است که مورد توجه قرار می‌گیرند. حال به نظر می‌رسد هم‌زمان با فر به شدن تدریجی جریان سینمای زیرزمینی داخل ایران که نظیر آن‌ها را در سال‌های اخیر با «کیک محبوب من»، «آیه‌های زمینی»، «منطقه بحرانی» و همین «دانه انجیر معابد» دیده‌ایم، سینمای سینماگران خارج‌نشین ایرانی هم به گسترش جریان متوجع‌شان می‌اندیشد. این دو جریان هر قدر از ابعاد هنری دوری می‌کنند، ولی به شکل هم‌زمان به سیاست و جلب توجه بین‌المللی نزدیک می‌شوند که امری قابل تأمل و دارای اهمیت است.

علل گسترش یک جریان

توسعه تدریجی این دو جریان سینمایی طی سال‌های اخیر را معلول رخدادهای مختلفی می‌توان دانست که بعضی فرهنگی و بعضی سیاسی است. از طرفی ناآرامی‌های ۱۴۰۱ با سوءاستفاده برخی جریان‌های رسانه‌ای و هنری خارجی، به اتخاذ تصمیمی از سوی چند جشنواره شاخص بین‌المللی انجامید که طی آن نهادهای دولتی و حاکمیتی فعال در سینمای ایران مورد نوعی تحریم قرار گرفتند و از آن مهم‌تر، فیلم‌هایی را که با رعایت قوانین رسمی ایران شامل پروانه ساخت و نمایش و در نتیجه قوانین عمومی حجاب ساخته شده بودند، نپذیرفتند. اگرچه شمار فیلم‌های زیرزمینی تولیدشده در ایران به طور دقیق در دسترس

بیننده در داخل؟

اگرچه می‌توان حدس زد هدف‌گذاری سرمایه‌گذاران خارجی این آثار و تولیدکنندگان داخلی یا خارجی آن‌ها معطوف به جشنواره‌های بین‌المللی است و بیشتر ابعاد سیاسی دارد، ولی این محصولات در داخل کشور نیز طیفی از مخاطبان را جلب می‌کند و بیشتر دارای ابعاد فرهنگی است. فیلم‌های زیرزمینی ایرانی یا فیلم‌های خارجی تولیدشده درباره ایران، از دو جهت برای قشری از بینندگان داخلی فیلم و سریال جذابیت دارد. نخست آن که در این آثار، تصویر جدید و متفاوتی از ایران ارائه می‌شود؛ تصویری که در آن زنان حجاب‌عرفی هم ندارند و خطوط قرمز رسمی و گاه عرفی را زیر

مرگ سینمای اجتماعی

نخستین پیامد انتشار داخلی آثار یادشده برای سینمای ایران، حتی پیش از آن که مقابله با هنجارهای رسمی و پذیرفته‌شده جامعه ایران مثل حرمت بی‌حجابی و شراب‌پاشی، کاهش اهمیت نسبی سینمای اجتماعی رسمی و مجوزدار داخلی است؛ چراکه مخاطب عام هر دو نوع سینمای غیررسمی یادشده را از لحاظ حوزه‌مضمونی، هم‌ارز سینمای اجتماعی می‌داند و از سوی دیگر، این دو جریان به جذب سینماگران جریان سینمای اجتماعی می‌پردازند. آنچه گفته‌شده، در حالی است که هم‌زمان سینمای اجتماعی رسمی ایران با سختگیری مضمونی و محتوایی مواجه است تا به شکل ناخوسته، پاس‌گلی به حریف زیرزمینی یا خارج‌نشین آن داده شود. وضعیت کنونی، این بیم را ایجاد می‌کند که شاید در آینده‌ای

نیست، ولی این احتمال وجود دارد که اخذ این تصمیم در گسترش جریان یادشده مؤثر بوده باشد. از سوی مقابل بعضی سیاست‌های فرهنگی داخلی مثل سختگیری در اعطای پروانه ساخت و نمایش به محصولات اجتماعی و انتقادی و البته دیگر عواملی که سینمای ایران را به دو نیمه ارگانی و کم‌دی تقسیم کرد، در این تحولات تأثیرگذار بود. حتی سختگیری در ارائه مجوز ساخت و نمایش به محصولات نمایش خانگی نیز که به عنوان محلی برای فعالیت درآمدزای سینماگران جریان سینمای اجتماعی شناخته می‌شود، از جمله سیاست‌های کاتالیزور توسعه جریان سینمای زیرزمینی در ایران به شمار می‌آید.

با می‌گذارند. این تصویر از نظر عده‌ای واقعی‌تر است و به علت تفاوت آن با فیلم‌های معمول ایرانی، کنج‌کاروی عده‌ای دیگر از مخاطبان را هم برمی‌انگیزد. دوم آن که پیام‌های سیاسی تند این آثار، طیفی از بینندگان را که از نظر سیاسی و اجتماعی اعتراض دارند، جذب می‌کند. البته ناگفته نماند مدل مواجهه این آثار با مسائل سیاسی و اجتماعی، عموماً شعاع‌زده، اغراق‌شده و دور از بیان هنری و در نتیجه دافعه‌برانگیز است؛ مثل همین فیلم دانه انجیر معابد، که بخش زیادی از آن را تصاویر مستند و البته گزینش شده از ناآرامی‌های ۱۴۰۱ تشکیل می‌دهد.

دور، مرجعیت سینمای ایران در زمینه مسائل اجتماعی نیز مانند برخی دیگر زمینه‌های رسانه‌ای و فرهنگی، از کشور خارج و اختیار آن به دست سینماگران خارج‌نشین و سیاسی‌کاری بیفتد که فزای برای منافع ملی ایران اهمیتی قائل نیستند. در شرایط حاضر اگر مدیران سینمایی کشور دارای درک درستی از تحولات بین‌المللی سینما و خصوصاً موقعیت ایران در سینمای جهان باشند و با راهکارهای احتمالی تغییر این شرایط آشنایی داشته باشند، تصمیم‌های ایشان می‌تواند راهگشا باشد. می‌توان احتمال داد شاید راند فریادزده، رئیس کنونی سازمان سینمایی که پیش از این معاونت بین‌الملل بنیاد سینمایی فارابی را بر عهده داشته، بتواند در این مسئله تصمیم‌هایی راهگشا بگیرد.

بلیت‌ها میلیونی شد

کنسرت طبقاتی

کیانا تصدیق مقدم خبرنگار گروه فرهنگ

چراغ‌های سالن یکی‌پس از دیگری روشن می‌شود و صدای موسیقی جایش را به دست و سوت مخاطبان می‌دهد. مردم یکی‌یکی سالن را ترک می‌کنند و درباره کنسرت بعدی خواننده مورد علاقه‌شان حرف می‌زنند. این اشتیاق نسبت به کنسرت نشان از ارتباط گرفتن مخاطب ایرانی با موسیقی دارد. نوبی که با روزمره مردم گره خورده و به عضوی جدایی‌ناپذیر از زندگی ما تبدیل شده است. اجراهای صحنه‌ای در این میان یکی از مهم‌ترین زیرمجموعه‌های حوزه موسیقی محسوب می‌شود و طرفداران مختص به خودش را هم دارد. تجربه در این زمینه ثابت کرده که مخاطبان بدون در نظر گرفتن قیمت

قیمت بلیت کنسرت؛ زنگ خطری برای مسئولان فرهنگی

نگاهی به سایت‌های فروش بلیت کنسرت نشان می‌دهد که قیمت بلیت‌ها از ۲۰۰ هزار تومان شروع می‌شود و تا ۱ میلیون و ۱۰۰ هزار تومان ادامه دارد. یعنی اگر بخواهیم میانگین قیمت بلیت در سال ۱۴۰۳ را بگیریم به عدد ۶۵۰ هزار تومان می‌رسیم. این قیمت در سال ۱۴۰۲ رقم ۵۰۰ هزار تومان بوده است. البته این موضوع را باید بیان کرد که قیمت‌های مطرح‌شده بر اساس دو سایت ایران کنسرت و هنرتیکت است. در بعضی سایت‌های فروش دیگر که اساسی‌آشنایی هم ندارند، این قیمت‌ها به ۱ میلیون و ۵۰۰ هزار تومان هم می‌رسد اما ما مبنای گزارش را سایت‌های رسمی فروش بلیت کنسرت دانستیم. قیمت بلیت ۲۰۰ هزار تومانی تقریباً در هیچ سالانی جایی ندارد و اگر هم باشد تعداد آن به انگشتان دست هم نمی‌رسد و بیشتر به سالن‌های شهرستان‌ها مربوط می‌شود. کف قیمت در شهرستان‌ها

بالای بلیت کنسرت همچنان در سالن‌ها حاضر می‌شوند. البته این موضوع را نباید این طور برداشت کرد که مخاطبان صرفاً به خاطر داشتن علاقه به یک حوزه، همیشه دنبال‌کننده آن می‌مانند.

در شرایط امروز جامعه و باوجود معضلات اقتصادی، به‌مرور اولویت و سلیقه مخاطبان تغییر می‌کند. اتفاقی که در حوزه‌های مختلف هم رخ داده است. برای مثال، افزایش قیمت در حوزه نشر به‌مرور باعث حذف کتاب از سبد فرهنگی خانواده‌ها شده و نمونه‌های این چنینی باید زنگ خطری برای مسئولان فرهنگی باشد تا چاره‌ای برای پیشگیری از تکرار اتفاقی که در حوزه‌های دیگر افتاده پیدا کنند. این نگرانی بهانه‌ای شد تا قیمت بلیت و درآمدی که برگزارکنندگان کنسرت از ابتدای سال ۱۴۰۳ تا پایان آبان‌ماه داشته را بررسی کنیم.

بازار داغ کنسرت در سال ۱۴۰۳

به‌ماه‌های پایانی سال ۱۴۰۳ نزدیک می‌شویم، ایام عزاداری را پشت سر گذاشتیم و مناسبت‌های پیش‌رو خبر از گرم شدن بازار خوانندگان می‌دهد. از ابتدای سال ۱۴۰۳ تا پایان آبان‌ماه ۳۳۴۳ اجرای صحنه‌ای برگزار شده و ظرفیت سالن‌هایی که موسیقی در آن اجرا می‌شود از ۶۵۰ تا ۲۵۰۰ نفر است. یعنی اگر میانگین سالن‌ها را بگیریم به عدد حدودی ۱۶۰۰ نفر می‌رسیم. با میانگین قیمت ۶۵۰ هزار تومانی بلیت کنسرت و ظرفیت حدودی ۱۶۰۰ نفری هر سالن، در ۸ ماهی که گذشت ۵ میلیون و ۳۴۹ هزار نفر به کنسرت رفته‌اند که بر اساس این آمار، درآمد ۳ هزار و ۵۰۰ میلیارد تومانی برای این صنعت برآورد می‌شود. البته باید این

کنسرت‌های برگزار شده در ۸ ماه اول ۱۴۰۳

ماه	تعداد اجرای صحنه‌ای
فروردین	۲۸۲
اردیبهشت	۵۷۴
خرداد	۵۵۳
تیر	۹۷
مرداد	۶۲
شهریور	۴۹۷
مهر	۷۵۴
آبان	۵۲۴
جمع	۳۳۴۳

یکشنبه ۱۸ آذر ۱۴۰۳

شماره ۴۲۹۸

FARHIKHTEGANDAILY.COM

FARHIKHTEGANONLINE